

Р. Г. Драпушко,

кандидат філософських наук

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3089-5349>

П. В. Горінов,

кандидат юридичних наук

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-8294-2784>

Н. В. Філик,

кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник

ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3838-73>

ФОРМУВАННЯ МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ В УМОВАХ ДЕМОГРАФІЧНИХ ВИКЛИКІВ СУЧАСНОЇ УКРАЇНИ

Державний інститут сімейної та молодіжної політики

вул. Еспланадна, 17, 01001, Київ, Україна

E-mail: mail@dismp.gov.ua

Мета: комплексне дослідження сучасних демографічних процесів та їх вплив на молодіжну політику сучасної України. **Методи дослідження:** пізнавально-аналітичний, соціологічний, статистичний, порівняльно-правового аналізу та об'єктивної істини та ін. **Результати:** узагальнені підходи до розуміння особливостей демографічної політики та сучасних тенденцій у міграційній сфері, виокремлені напрямки молодіжної політики, які відповідають наявним викликам. **Обговорення:** з'ясовані тенденції та особливості міграційних процесів у контексті безпекових викликів, узагальнені основні напрямки вдосконалення молодіжної політики, запропоновані шляхи вдосконалення системи освіти молоді.

Ключові слова: міграційна політика; міграція; міграційні виклики; демографічна криза; соціальні мережі; молодіжна політика; молодь; підприємці; громадянське суспільство; людський капітал України.

Постановка проблеми та її актуальність.

Сьогодні Україна перебуває в центрі глобальних безпекових та військових викликів, серед яких не менш важливими є і виклики демографічного характеру, які тісно пов'язані із зазначеними вище. Більшість країн світу усвідомлює майбутні демографічні проблеми, які пов'язані зі зменшенням кількості молодих людей, а тому скеровують свої зусилля на підтримку відповідних програм, які сприяють підтримці сімей з дітьми як, наприклад, програма «Сім'я 500+ у Польщі, родинних політик у Франції, яка показує гарні результати в ЄС, чи план дій із семи пунктів для захисту сімей в Угорщині. Відповідні ризики і загрози харак-

терними є і для України, тому тема дослідження має як науковий, так і практичний інтерес та значення.

Актуальність теми обумовлюється усвідомленням критичної ситуації в демографічній сфері України як потенційної загрози для національної безпеки держави, адже згідно із останніми даними «населення України скорочується одним із найшвидших у світі темпів, та, ймовірно, зменшиться до 35 мільйонів до 2050 року. Низький коефіцієнт народжуваності, високий рівень смертності та постійний ріст рівня зовнішньої міграції руйнують людський капітал України» [1]. Так, ряд дослідників прогнозують, що «до кінця XXI століття населення України скоротиться до

22 мільйонів... Відповідно, ряд аналітиків пропонують вирішувати демографічні питання за допомогою мігрантів. Україна цікавитиме мігрантів з азійських країн, Кавказу, колишніх республік Радянського Союзу. І за рахунок цього, можливо, вдасться стабілізувати чисельність населення. Поки що немає передумов, аби зробити це за рахунок природного чинника» [2]. Подібні процеси мають своє пояснення, так як на думку Н. Гетьманцевої «міграційний процес дійсно нездоланий, оскільки в його основі лежить глобалізація світової економіки. Міждержавні кордони поступово втрачають своє значення. Ідеологія вільної торгівлі, вільного обміну інформацією та бізнесу без кордонів неминує веде до активізації міграційних процесів. Закономірність цього руху є очевидною» [3, с. 41]. Відповідно, враховуючи наявність подібних прогнозів, вважаємо, що держава повинна якісно поміняти підходи до змісту молодіжної політики, в основу якої покласти стратегію покращення демографічної ситуації в країні через відповідну роботу із молоддю. З цієї метою мають бути розроблені відповідні програми для самореалізації та економічної зайнятості молоді шляхом розвитку підприємницьких навичок та навчання підприємницької та фінансової грамотності, молодіжне кредитування, якісна освіта, яка відповідає сучасним викликам тощо.

Отже, **метою** даної статті є здійснення компаративного аналізу демографічних проблем сучасної України та їх вплив на формування молодіжної політики України.

Аналіз досліджень і публікацій з проблеми. Українська наукова думка та досвід діяльності міжнародних організацій в Україні має вагомий соціологічний, психологічний, правовий дослідження міграційних процесів, демографічних викликів та їх вплив на економіку України. Серед них варто відзначити вагому публікацію Представництва Міжнародної організації з міграції (МОМ) в Україні «Міграція в Україні: факти і цифри», якою було суттєво оновлено добірку міграційної статистики та огляд розвитку основних міграційних процесів [9], Аналітичну довідку ООН Демографічні процеси [1] наукові напрацювання Н. Гетьманцевої [3],

М. Шумила [6], Єжи Пеньковські [8], У.Я. Садової [18] та ряду інших аналітиків дотичних галузей дослідження. Проте, вагомі напрацювання науковців не вичерпали можливостей дослідження широкого кола питань, пов'язаних з питанням формування молодіжної політики через призму міграційних процесів. Часте використання терміну «міграція», «міграційна політика», «міграційні виклики» в монографіях, посібниках, наукових журналах, у засобах масової інформації вважаємо не є показником вичерпаності вивчення даної теми. Співавтори даною публікацією доповнюють та поглиблюють вивчення та дослідження цієї актуальної проблеми.

Виклад основного матеріалу. Сучасна Україна переживає один із критичних періодів свого часу з моменту проголошення незалежності. Військова загроза, економічна криза, загроза безробіття, інформаційні атаки через ЗМІ, які разом із економічними викликами спричиняють масовий відтік українців за кордон. Так, «в уряді підраховали, скільки українців виїхало за кордон від початку десятиліття. Починаючи з 2010 року з України виїхало та не повернулося близько 4 мільйонів українців, що складає майже 10% населення» [5]. Більша частина міграційних процесів включно до останніх двох років носила сезонний характер і відповідно мала ряд позитивних наслідків, як: привнесення для країни валютних доходів, що стабілізували економіку України, нових технологій, знань, інформації, досвіду та комунікацій стосовно організації бізнесу, інвестицій, технологій, ідей, а відповідно ці напрацювання впроваджувалися в національну систему та ін.

Міграція населення загалом та міграція працівників є характерною рисою сучасного світу та проявами глобалізаційних процесів. Трудова міграція здійснює суттєвий вплив на економіку країни. Загалом держави можна поділити на три групи: 1) країни-донори трудових мігрантів (країни, з яких виїжджають громадяни для працевлаштування за кордоном (Індія, Пакистан, Молдова, Киргизстан, Узбекистан, Україна, Грузія тощо); 2) країни-реципієнти трудових мігрантів (країни, куди приїжджають працівники для працевлаштування (Норвегія, Данія, Швеція, Німеччина тощо); 3) країни, які одночасно є і країнами-донорами і країнами-реципієнтами (По-

льща, Словаччина, Угорщина, Литва, Португалія тощо). Ці статуси країни змінюються і є доволі динамічними та на пряму залежать від міграційного законодавства (його гнучкості) та економічної успішності держави [6, с. 51].

Так, за попередніми даними за 2021 рік в Україну було перераховано 15 млрд доларів, з яких 14,98 млрд доларів – у якості оплати праці... Чиста оплата праці (тобто оплата за винятком витрат мігрантів у країні перебування) становила 10,5 млрд доларів. Приватні трансферти становили 4,5 млрд доларів, причому з них 2 млрд доларів – перекази робітників, що працюють за кордоном понад рік [7].

Єжи Пеньковські у своєму дослідженні «Вплив трудової міграції на українську економіку» констатує та подає графіку, що «середній приплив грошових переказів в Україну з 2011 р. був більш ніж удвічі вищим за приплив прямих іноземних інвестицій, більш ніж у чотири рази – за приплив портфельного капіталу, та більш ніж у вісім разів вищий за приплив офіційної фінансової допомоги на розвиток. Більше того, хоча приплив прямих та портфельних іноземних інвестицій був дуже мінливим і різко зменшився у 2014-2015 рр. та нещодавно у 2020 році після коронакризи, грошові перекази мігрантів залишались надзвичайно стабільними [8].

<https://voxukraine.org/vpliv-trudovoyi-migratsiyi-na-ukrayinsku-ekonomiku/>

Проте, в останні роки в силу загострення військових загроз та економічної нестабільності, міграція міняє свій вектор із тимчасової на постійний виїзд громадян України за кордон, що є вже загрозливою тенденцією, яка потребує реакції держави на подібні виклики. Так, «пандемія COVID-19 та обмеження транскордонної мобільності суттєво загострили ці ризики. Посилилася тенденція перетворення частини тимчасової трудової міграції на постійну, зросли еміграційні настрої українців, водночас привабливість України для іммігрантів залишилася невисокою» [9].

До міграційних процесів особливо активно долучаються молоді люди, тому слід особливо зосередити увагу на розвитку творчого потенціалу молоді України. Молодіжну політику слід розпочинати із дітей, формуючи відповідні цін-

нісні орієнтири та компетенції, які дадуть їм можливість бути реалізованими в межах України, формувати у молодого покоління підприємницькі навички по створенню власного бізнес-проекту, розвиток фінансової та інформаційної грамотності тощо. Українці в світі вважаються одними із найбільш відповідальних працівників, але в силу історичного досвіду придушення індивідуальності, ініціативності, підприємливості, знецінення ставлення особи до землі дуже мало людей сьогодні здатні організувати власну справу і тим самим забезпечити своє власне робоче місце і ще робоче місце для кількох осіб. Слід враховувати, що міграційні процеси мають свої причини, а тому якісна робота з передумовами міграції серед молоді дасть можливість мінімізувати дані процеси та попередити відтік робочої сили за кордон. Загалом на думку дос-

лідників, «процеси вимушеної еміграції відбуваються як реакція на певні політичні, соціальні, релігійні, воєнні потрясіння в країні чи регіоні, а їх масштаби та напрямки певною мірою свідчать про стабільність чи навпаки нестабільність в країні чи регіоні» [10, с. 21].

Хоча в останні роки громадська активність волонтерських рухів, патріотичних, інших форм самоорганізації є свідченням розвитку мережі громадянського суспільства, проте цей напрямок в більшій мірі зосереджується на сферу безпеки держави і менше на заявлену нами тему. Визнаючи позитивними явищем становлення відкритого громадянського суспільства в Україні, основним показником розвиненості якого «є гарантоване забезпечення прав людини, рівень свободи, демократії, захищеності приватної власності, розвиток підприємництва» [11, с. 1-2], вважаємо, що питанню стимулювання підприємницької ініціативи молоді варто приділити більшу увагу. Вважаємо, що необхідна тісна співпраця держави і відповідних підприємницьких об'єднань щодо підвищення рівня підприємницьких навичок, введення відповідних занять у школах, які дадуть можливість розвивати фінансові та підприємницькі здібності із залученням досвіду та можливостей потенційних працедавців та практикуючих працівників. На жаль, в останні місяці ми бачимо певне протистояння уряду, який реформує сферу оподаткування щодо ФОП та представників малого та середнього бізнесу, а як результат «у лютому 2022-го діяльність припинили понад 36 тисяч підприємств» [12]. Вважаємо, що лише через діалог і співпрацю в умовах громадянського суспільства може бути досягнутий компроміс між державою та приватним сектором. Подібний компроміс дасть можливість бути показовим при попередженні міграційних процесів для інших громадян України, які слідкуючи за протистоянням вважають, що в Україні через нестабільність законодавства в економічній сфері складно реалізувати свої таланти та досягти успіху.

Інший аспект даної проблеми – це питання реалізації здібностей та талантів у межах України шляхом підвищення технічних та мовних навичок і ролі технічної та ІТ освіти в суспільстві.

Для цього необхідне якісне підвищення якості професійної ІТ та технічної освіти та навчання професійним навичкам, які дадуть можливість працювати в Україні через доступ до мережі Інтернет або у представництві відповідних міжнародних компаній на території України. Відповідно ініціатива Президента України по створенню Президентського університету, де будуть готувати спеціалістів у сферах інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту, нанотехнологій, аерокосмічних, енергетичних технологій, біотехнології є гарною ініціативою держави в цьому напрямку. Позитивним є досвід держави щодо формування законодавства про «Дія City» - спеціального правового режиму для галузі розробки програмного забезпечення... Загальновідомо, що українська галузь розробки програмного забезпечення переважно орієнтована за кордон – за підрахунками офісу BRDO експорт комп'ютерних послуг у 2020 перевищив 5 мільярдів доларів. При цьому більшість працівників компаній-розробників найняті всупереч трудовому законодавству – найчастіше за контрактами з фізичними особами-підприємцями (ФОП). Це забезпечує значно менше податкове навантаження на фонд оплати праці бізнесу, а також дозволяє легко наймати і звільняти робітників під конкретні проекти. За підрахунками галузевого порталу dou.ua на кінець 2021 року в Україні працює 252 тисячі ФОПів-програмістів. Новий закон пропонує працевлаштовувати їх офіційно за трудовими контрактами, зберігаючи при цьому низьку ставку податку [13]. Відповідно вважаємо, що маючи вільний доступ до мережі Інтернет та якісну освіту в цій сфері, в українців є можливість для широкого навчання мов, комунікації в соціальних мережах розширюють межі спілкування та працевлаштування без міграції з України. Проте, можемо констатувати, що не усі молоді люди мають відповідні професійні навички, які дали б їм можливість працювати. Формування якісно нових професійно орієнтованих та витребуваних на ринку праці навичок є одним із шляхів попередження міграції та реалізації для молоді в межах держави. Отже на прикладі вищевказаного вважаємо, що зусилля держави мають бути спрямовані на молодь та набуття ними якісних

професійних навичок, які відповідають вимогам часу та є конкурентоспроможними на ринку праці як у державі, так і за її межами.

Інший напрямок формування молодіжної політики – це попередження порушення щодо прав дітей та молоді, адже маргіналізація української молоді зменшує можливості для професійної самореалізації та понижує рівень правової культури та правопорядку в суспільстві. Так, у Стратегії Ради Європи з прав дитини (2016-2021) зафіксовано, що «права дітей порушуються щоденно... є прогалини в правовому захисті прав дітей, і ще більше між законом і практикою. Сильна політична воля в поєднанні з виділенням достатніх ресурсів і широкою громадською обізнаністю про права дитини необхідні для забезпечення того, щоб дітей розглядали та ставилися до них як до повноправних власників прав» [14]. Особливого занепокоєння викликає тенденція до зростання поширення практик булінгу в молодіжному середовищі. У зв'язку із кризою моральних цінностей та «героїзацією» пропагування права сили серед молоді, в українському суспільстві, збільшується велика кількість правопорушень, що буквально ще кілька років тому не були поширеними та відомими українському суспільству, а їх мотивами часто стають бажання бути популярним та авторитетним у молодіжному середовищі, зверхність, егоїзм, жорстокість, корисливість та зневага особистості [15].

Окремої уваги потребує питання соціального сирітства. «Щороку близько 8 тисяч дітей залишаються без батьківського піклування, зокрема через складні життєві обставини, безвідповідальне ставлення батьків до виконання своїх обов'язків, вживання батьками алкоголю, наркотичних засобів, а також через їх жорстоке поводження з дитиною [16]

Відповідно, політика держави, яка направлена на посилення захисту прав дітей шляхом утворення Державної служби України у справах дітей в системі центральних органів виконавчої влади зі спеціальним статусом, дасть можливість уникнути відповідних порушень та вдосконалити правове регулювання захисту прав дітей. Крім того створення відповідної служби забезпечить належну реалізацію державної полі-

тики у сфері усиновлення та захисту прав дітей, дасть можливість швидко і якісно реагувати на сучасні виклики та приймати адекватні часу рішення. Безумовно велика цінність громадських організацій і рухів у формуванні ціннісних орієнтирів молодіжної політики, адже «молодіжний рух є важливим суб'єктом молодіжної політики, що активно впливає на самоорганізацію молоді» [17].

Зазначаємо, що дана тема має важливе значення для держави Україна на наступний історичний період часу, адже «міграційні явища і процеси впливають на різні сторони життя та праці громадян України. В умовах глобального перерозподілу людських ресурсів вони детермінують модернізацію національної економіки, розвиток держави, перспективи прогресу суспільства. Історичний досвід засвідчує, що наслідки міграції можуть давати про себе знати як в поточному, так й у відкладеному періодах, носити локальний (регіональний) або ж загальнонаціональний характер, обумовлювати як негативні виклики, так і нові можливості для процесів державотворення [18, с. 6].

Висновки. В Україні необхідна продумана і чітка стратегія повернення робочої сили, де головним стимулом повернення повинні виступати позитивні зміни економічного, соціального, культурного характеру на батьківщині, що включатимуть проведення відповідних реформ. Свобода пересування є одним із основних прав людини, які обмежити неможливо. Ефективність міграційної політики України повинна вимірюватися тими категоріями громадян, які повернулися, а не тими, які покинули країну, адже саме цей критерій є показником ставлення держави до людини в цілому [3, с. 43]. Базовим стимулом повернення українців є відповідні економічні передумови, реформи, які дадуть можливість реалізовувати набуті знання та досвід за час перебування в інших державах. Окреме питання – це якісні зміни в освіті, які розпочинаються із школи, тому вважаємо, що професійно-орієнтована освіта має бути з початкових класів в доступній для розуміння мові та забезпечувати формування практичних навичок критичного мислення у сфері підприємницької та фінансової грамотності. Вважаємо за доцільне,

впровадити до програми шкільної освіти навчальну дисципліну «Основи правової культури та інформаційної безпеки», яка дасть можливість підвищити рівень інформаційної та правової культури молоді, що сприятиме формуванню правової культури суспільства в молодіжному середовищі та інформаційної грамотності. Погоджуємось із думкою науковців, що в правовому вимірі інформаційно-правова культура відобразить якісний стан правової організації інформаційного суспільства та окремих його членів, що досягається втіленням у реальному житті інтегрованої системи правових та інформаційних цінностей, набутих у процесі світового прогресу [19, с. 80].

Вважаємо, що формування законодавчої бази, яка була би результатом компромісу між державою та підприємцями, є шлях до підвищення рівня довіри до держави та демонстрації економічної привабливості державних програм для молодих людей. Гарним прикладом у цьому напрямку є формування законодавчої бази щодо діяльності IT-галузі як шлях до легалізації їх діяльності і попередження економічних зловживань та порушень щодо них. Держава має формувати чітку і прозору та взаємовигідну політику стимулювання розвитку та сприяння підприємству в Україні, бути відкритою на діалог із представниками малого та середнього бізнесу, спільно формувати програми розвитку підприємства та культури відносин між сторонами.

Література

1. Аналітична довідка ООН. Демографічні процеси. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-11/UN%20Policy%20Paper%20on%20Population%20Dynamics_FINAL%20UKR.pdf

2. Населення України скоротиться до 22 млн, кажуть у НАН. Порятунком – у мігрантах. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59523301>

3. Гетьманцева Н. Проблеми міграції як соціального явища. *Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 236 с.

4. Трудові мігранти торік переказали в Україну рекордну суму. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/7/682160/>

5. Майже 10% населення: в уряді підраховали, скільки українців виїхало за кордон від початку десятиліття. URL: <https://hromadske.ua/posts/majzhe-10-naselennya-v-uryadi-pidrahuvali-skilki-ukrayinciv-viyihalo-zakordon-vid-pochatku-desyatilittya>

6. Шумило М. Трудова міграція: поняття та правове регулювання. *Правові виклики сучасності: міжнародна міграція в умовах глобалізації*: матеріали I Міжнар. наук.-практ. онлайн конф. Чернівці: Чернівець. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2020. 236 с.

7. Трудові мігранти торік переказали в Україну рекордну суму. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/7/682160/>

8. Єжи Пеньковські. Вплив трудової міграції на українську економіку. Ринок праці. URL: <https://voxukraine.org/vpliv-trudovoyi-migratsiyi-na-ukrayinsku-ekonomiku/>

9. 2021 рік. Міграція в Україні. Цифри та факти: URL: https://www.migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-ukr_web.pdf (iom.int)

10. Ільтьо І. Україна в контексті світових міграційних процесів / за ред. Ярослава Пилинського. *Міграція і толерантність в Україні*: зб. ст. Київ: СтилоС, 2007. 191 с.

11. Філик Н.В. Державно-правові засади громадянського суспільства: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.01. Київ, 2004. 19 с.

12. В Україні масово закриваються ФОПи: що сталося. URL: <https://tsn.ua/groshi/v-ukrayini-masovo-zakrivayutsya-fopi-scho-stalosya-1982446.html>

13. Рада зменшила податки для IT-галузі. URL: <https://www.dw.com/uk/rada-zmenschyla-podatky-dlia-it-haluzi-a-60118290/a-60118290>

14. Стратегія Ради Європи з прав дитини (2016-2021). URL: http://www.nsj.gov.ua/files/147679858320161003101948_CoE%20Strategy%20on%20children_ukr-1.pdf

15. Драпушко Р.Г., Горінов П.В. Сучасні виклики і загрози правової культури молоді. *Аналітично-порівняльне право*. 2021. № 4. С. 9-16.

16. Філик Н.В. Вдосконалення системи інтегративного догляду та виховання в Україні в контексті міжнародного досвіду. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2020. № 2(55). С. 136-143. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.55.14786>

17. Горінов П. Молодіжний рух як об'єкт і суб'єкт молодіжної політики, важлива умова сталого розвитку суспільства. *Актуальні про-*

блеми державного управління: зб. наук. праць. Одеса: ОРІДУ НАДУ, 2007. Вип. 1(29). С. 309-313.

18. Наслідки міграційних процесів: нові виклики та можливості для регіонів. НАН України, ДУ «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього» / наук. ред. У.Я. Садова. Львів, 2015. 252 с. (Сер. «Проблеми регіонального розвитку»).

19. Тихомиров О.О. Правова культура в інформаційному суспільстві: до проблеми осмислення інформаційно-правової культури. *Наукові праці Національного авіаційного університету. Серія: Юридичний вісник «Повітряне і космічне право»*. Київ: НАУ, 2020. № 3(56). С. 74-80. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.56.14894>

20. Українське суспільство: міграційний вимір: нац. доповідь / Інститут демографії та соціальних досліджень ім. М.В. Птухи НАН України. Київ, 2018. 396 с.

References

1. Analytichna dovidka OON. Demografichni procesy. URL: https://ukraine.un.org/sites/default/files/2021-11/UN%20Policy%20Paper%20on%20Population%20Dynamics_FINAL%20UKR.pdf

2. Naselennja Ukrainy skorotyť sja do 22 mln, kazhut u NAN. Porjatunok – u migrantah. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-59523301>

3. Get'manceva N. Problemy migracij jak social'nogo javysshha. *Pravovi vyklyky suchasnosti: mizhnarodna migracija v umovah globalizacii'*: materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. onlajn konf. Chernivci: Chernivec. nac. un-t im. Ju. Fed'kovycha, 2020. 236 s.

4. Trudovi migranty torik perekazaly v Ukrainu rekordnu sumu. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/7/682160/>

5. Majzhe 10% naselennja: v urjadi pidrahuvaly, skil'ky ukrainciv vyihalo za kordon vid pochatku desjatylyttja. URL: <https://hromadske.ua/posts/majzhe-10-naselennya-v-uryadi-pidrahuvali-skilki-ukrayinciv-viyihalo-za-kordon-vid-pochatku-desjatylyttja>

6. Shumylo M. Trudova migracija: ponjattja ta pravove reguljuvannja. *Pravovi vyklyky suchasnosti: mizhnarodna migracija v umovah globalizacii'*: materialy I Mizhnar. nauk.-prakt. onlajn konf. Chernivci: Chernivec. nac. un-t im. Ju. Fed'kovycha, 2020. 236 s.

7. Trudovi migranty torik perekazaly v Ukrainu rekordnu sumu. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/02/7/682160/>

8. Jezhy Pjen'kovs'ki. Vplyv trudovoi' migracii na ukrain's'ku ekonomiku. Rynok praci. URL: <https://voxukraine.org/vplyv-trudovoyi-migratsiyi-na-ukrayinsku-ekonomiku/>

9. 2021 rik. Migracija v Ukraini. Cyfry ta fakty: URL: https://www.migration_in_ukraine_facts_and_figures_2021-ukr_web.pdf (iom.int)

10. Il't'o I. Ukraini v konteksti svitovyh migracijnyh procesiv / za red. Jaroslava Pylins'kogo. *Migracija i tolerantnist' v Ukraini*: zb. st. Kyi'v: Stylos, 2007. 191 s.

11. Filyk N.V. Derzhavno-pravovi zasady gromadjans'kogo suspil'stva: avtoref. dys. ... kand. juryd. nauk: 12.00.01. Kyi'v, 2004. 19 s.

12. V Ukraini masovo zakryvajut'sja FOPy: shho stalosja. URL: <https://tsn.ua/groshi/v-ukrayini-masovo-zakryvajutsya-fopi-scho-stalosya-1982446.html>

13. Rada zmeshyla podatky dlja IT-galuzi. URL: <https://www.dw.com/uk/rada-zmeshyla-podatky-dlja-it-haluzi-a-60118290/a-60118290>

14. Strategija Rady Jevropy z prav dytyny (2016-2021). URL: http://www.nsj.gov.ua/files/147679858320161003101948_CoE%20Strategy%20on%20children_ukr-1.pdf

15. Drapushko R.G., Gorinov P.V. Suchasni vyklyky i zagrozy pravovoi' kul'tury molodi. *Analytichno-porivnjal'ne pravo*. 2021. № 4. S. 9-16.

16. Filyk N.V. Vdoskonalennja systemy internats'kogo dogljadu ta vyhovannja v Ukraini v konteksti mizhnarodnogo dosvidu. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. Kyi'v: NAU, 2020. № 2(55). S. 136-143. DOI: <https://doi.org/10.18372/2307-9061.55.14786>

17. Gorinov P. Molodizhnyj ruh jak ob'jekt i sub'jekt molodizhnoi' polityky, vazhlyva umova stalogo rozvytku suspil'stva. *Aktual'ni problemy derzhavnogo upravlinnja*: zb. nauk. prac'. Odessa: ORIDU NADU, 2007. Vyp. 1(29). S. 309-313.

18. Naslidky migracijnyh procesiv: novi vyklyky ta mozhlyvosti dlja regioniv. NAN Ukrainy, DU «Інститут регіональних досліджень імені М.І.Долішнього» / наук. ред. У.Я. Садова. Львів, 2015. 252 с. (Сер. «Проблеми регіонального розвитку»).

19. Tyhomirov O.O. Pravova kul'tura v informacijnomu suspil'stvi: do problemy osmyslennja informacijno-pravovoi' kul'tury. *Naukovi praci Nacional'nogo aviacijnogo universytetu. Serija: Jurydychnyj visnyk «Povitryane i kosmichne pravo»*. Kyi'v: NAU,

Rostyslav Drapushko, Pavlo Gorinov, Nataliia Filyk

FORMATION OF YOUTH POLICY IN THE CONDITIONS OF DEMOGRAPHIC CHALLENGES OF UKRAINE

State Institute of Family and Youth Policy
Esplanadna str., 17, 01001, Kyiv, Ukraine
E-mail: mail@dism.gov.ua

Objective: a comprehensive study of modern demographic processes and their impact on youth policy in modern Ukraine. **Research methods:** cognitive-analytical, sociological, statistical, comparative legal analysis and objective truth, etc. **Results:** generalized approaches to understanding the peculiarities of demographic policy and current trends in migration, identified areas of youth policy that meet existing challenges. **Discussion:** the tendencies and peculiarities of migration processes in the context of security challenges are clarified, the main directions of improving youth policy are generalized, the ways of improving the system of youth education are suggested.

Today, Ukraine is at the center of global security and military challenges, among which demographic challenges are equally important. Most countries around the world are aware of the future demographic challenges of reducing the number of young people, and are therefore focusing their efforts on supporting programs that help support families with children.

Ukraine needs a well-thought-out and clear strategy for the return of labor, where the main stimulus for return should be positive changes of economic, social and cultural nature in the homeland, which will include appropriate reforms.

The basic stimulus for the return of Ukrainians is the appropriate economic preconditions, reforms that will enable them to implement the acquired knowledge and experience during their stay in other countries. A separate issue is qualitative changes in education. The state should also develop a clear and transparent and mutually beneficial policy to stimulate the development and promotion of entrepreneurship in Ukraine, be open to dialogue with small and medium-sized businesses, jointly develop programs for business development and culture of relations between the parties.

Key words: migration policy; migration; migration challenges; demographic crisis; social networks; youth policy; youth; entrepreneurs; civil society; human capital of Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 23.02.2022